

שבת הראי"ה

פנינים מתורתנו של הצדיק והחסיד, מראי דארעא דישראל, שר התורה ורועה ישראל

רבי אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל

פרשת

דברים

גליון מספר 34

יוצא לאור ע"י ארגון 'אור האורות' להפצת תורת הגה"צ הראי"ה קוק זע"א * תרומות, שאלות ותגובות ניתן לשלוח לכתובת: רח' אנה פרנק 18 בת-ים דירה 10, או בדוא"ל: reiyaa@gmail.com * תרומות ניתן להפקיד בבנק הדואר חשבון מס' 20778885 * ליצירת קשר עם הארגון ניתן להתקשר: 0507-583810 *

אורות הפרשה

יש לחומש דברים שם מיוחד: 'משנה תורה'. חזרה של תורה, ביאור חדש של תורה. עם ישראל מתכוונן להיכנס לארץ, לביתו הטבעי, כמו שכתוב: "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ", לכן התורה חוזרת ונשנית בהארה חדשה ובביאור חדש.

'משנה תורה' עניינו הוא תורת ארץ ישראל, ותורת ארץ ישראל היא לעילא ולעילא מתורת חוץ לארץ. היא תורה שמתבארת מתוך "אורא דארץ ישראל".

גדולי ישראל בכל הדורות דרשו בשבחה של תורת ארץ ישראל, ואף מרן הגאון הרחיק רבות לבאר את מעלתה הנשגבה:

"וזהב הארץ ההיא טוב, אין תורה כתורת ארץ ישראל' (מדרש רבה). בכל דור היינו צריכים לחבב הרבה תורת ארץ ישראל. וביותר אנו צריכים לזה כדורנו, דור הנבילה והתחיה, בן הזמן של האפלה והאורה, היאוש והגבורה. בשבילו אנו צריכים סם חיים דווקא מתורת ארץ ישראל. אנו צריכים להראות לו את האמת והבהירות שיש באוצרנו האלהי, בדעותיה והגיונותיה של תורת אמת, ואת היפה והנשגב, הנעם וההודו שיש במצוותיה המעשיות, ובתיאור הליכות החיים כולם שעל פיה ובתוכה, כמה היא תורת אמת ותורת חיים גם יחד, – לזה צריכים אנחנו לטעום ולהטעם טעמה של תורה מעומקה ויסודה, וזה לא אפשר לחוש, להשיג ולהרגיש, כי אם בארץ ישראל".

"כל מה שהוא שגור ביחס של תורת חוץ לארץ במובן הפרטי, עולה הוא בערך תורת ארץ ישראל למובן כללי. תורת חוץ לארץ עוסקת בתקון הנפש הפרטית, בדאגתה לחומרותה ורוחניותה, לזיכוכה והתעלותה בחיי שעה וחיי עולם. אבל רק בתור נפש פרטית. לא כן תורת ארץ ישראל. היא דואגת תמיד בעד הכלל, בעד כללות נשמת האומה כולה. הפרטים הינם מתכנסים בקרבה בכללה, הם מתעלים בעילויה, מתעטרים בעטרתה, "עטרת תפארת לעמוסי בטן", שהם עתידים להתחדש כמותה ולפאר ליוצרים על שם כבוד מלכותו". גם אותו העילוי שמן הפרט לכלל, על כל מרחב התורה, ביחוד על מרחב הרעיונות של אמונה ויראת שמים באמת, גם זה עצמו הוא חדוש נשגב ונעלה של תורת ארץ ישראל".

[הראי"ה קוק, 'אורות התורה', יג, ב-ג.]

אורות המועד – תשעה באב

"כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה" – לכאורה יפלא הדבר, שאמרו "זוכה ורואה בשמחתה", ולא אמרו: "זוכה ורואה בבניינה", שהרי העיקר הוא בניינה של ירושלים, ואילו השמחה טפל לה? אבל, חכמינו ידעו כי כשיגיעו הימים שנוכה לראות בנין ירושלים, יראו זאת כולם, כל מי שיחיה באותה תקופה, ובתוכם גם אלה, שלא התאבלו כלל על ירושלים, אולם הרגשת השמחה – זו תהיה נחלתם של אלה שהתאבלו והצטערו בצערן של החורבן, שהתגעגעו וציפו לבניינה של ירושלים. לאלה שלאורך חייהם, נשאו בליבם אבל ויגון, על חורבן ירושלים ושממת ארץ ישראל, ואף על זה שנוכרים מושלים בה, על שגלה כבוד מישראל, בשבילם ברורה היא השמחה, והם הזוכים ורואים בשמחתה [מפי הראי"ה, מובא ב'מועדי הראי"ה': עמ' תקסז].



פעם אחת, כשהיה הר"מ חרל"פ ביפו בערב תשעה באב, הלך לביתו של הראי"ה לסעודה המפסקת. כשהגיע סמוך לבית, ראה כי הדלת נעולה. הביט דרך החלון, וראה את הרב כשהוא הולך הלון ושוב, בהליכה מהירה, כולו מלא התלהבות ודבקות ומראהו כעמוד אש.

פחד הר"מ להכנס. לאחר שהייה קצרה, דפק בדלת. משראהו הרב ככניסתו, אמר לו:

– "טוב שבאת, משום שאינני יכול לאכול סעודה מפסקת, באשר כולי בוער באש אהבת ד', ואינני יכול לומר קינות. צריך לצאת לשאוף קצת אויר, ואח"כ יהיה אפשר לומר קינות" [שבחי הראי"ה: עמ' פב].

אורות הראי"ה

הראי"ה בישיבת וולוז'ין (חלק א')

בשבועות הקרובים נספר על תקופת לימודיו של הראי"ה בישיבת וולוז'ין – אם הישיבות הקדושות.

הראי"ה השתדך עם בת-שבע אלטא בת הגאון האדר"ת רבה של פוניבז', ביום ג' לסדר דברים, כ"ט בתמוז ה'תרמ"ד, ונשאה ביום ג' לסדר מצורע, א' בניסן ה'תרמ"ו. מתוך כ"א החודשים שבין האירוסין לנישואין, את ה-ט"ו האחרונים, כפי עצת המיועד להיות חתנו, למד במקדש התורה בוולוז'ין, בהיותו בן תשע עשרה שנים. אל הישיבה הגיע בכ"ד בכסלו ערש"ק וישב-חנוכה, ה'תרמ"ה.

הגרא"ז מלצר: "הוא היה משהו מיוחד"

בישיבה שעמדה אז במרום פסגתה, בתקופת הזוהר שלה, כשאת ספסליה מילאו כארבע מאות תלמידים, מצא הראי"ה את טובי הצעירים, ברוכי הכשרונות, גדולי דור-העתיד, הגאונים: ר' משה מרדכי אפשטיין, ר' אברהם דובער הכהן שפירא, ר' איסר זלמן מלצר ועוד. כעבור שנים רבות העידו גדולי ישראל שלמדו עמו: "היו בישיבה עילויים מופלגים, אולם הוא היה משכמו ומעלה. הוא היה משהו מיוחד. ההערכה כלפיו הייתה שונה לגמרי, והמבט עליו היה אחר לגמרי" [מפי הגרא"ז מלצר]. "עוד בוולוז'ין ידענוהו כגאון וצדיק" [הגאון ר' אברהם דובער הכהן שפירא].



הישיבה הקדושה וולוז'ין

בישיבת וולוז'ין הביטו על "העילוי" הנפלא בהערצה ובחיבה, והגאון הנצי"ב זצ"ל שם את עינו באופן מיוחד על הבחור הזה שלא יחסר לו דבר. הנצי"ב, שהיה אחד מראשי הישיבות ומרביצי התורה הגדולים, הכיר בגדלותו של הבחור הזה, ואיתו יחד היה מכין את שיעוריו, שהרצה לפני גדולי חכמי הישיבה, שמתוכם היו אחר כך מאורות גדולים ומנהיגים בישראל.

שקידתו בתורה

חודשי לימוד אלו של הרב היו תכופים ביותר, מבלי לבזבז אף רגע אחד, ושקידתו בלימודיו הייתה עצומה. למד 18 שעות ביממה בגמרא קטנה וקולו לא ישמע, והיה לומד בלילות בחדרו. עסק באגדה כשעה עד שעה וחצי ביום, ועיקרו ורובו של יום שהחל בשעה השביעית, עד שתיים עשרה בלילה, נתון היה להלכה. שקידתו הייתה למעלה מכל כוח אנושי. לא פחות משישים דפי גמרא בעמקות, עם נושאי הכלים, עד שמרוב העבודה וההקרבה העצמית נחלש ונחלה באופן

מכתב ידו של מרן הגרא"ז מלצר זצ"ל, ראש ישיבת 'עץ חיים', ומח"ס 'אבן האזל': "גאון ישראל מוהרא"י הכהן קוק זצ"ל. נוסף לאשר כבר נודע בכל תפוצות ישראל, עוצם גדלו בכל מקצועות התורה, בהלכה ואגדה, מוסר ודעת, לבד זה היה גדול מאוד בקיום מצות 'ולדבקה בו', שלדבקו בו' ותורתו אין מלים להעריך את ערכו. ראוי לתלמידיו ומוקירי שמו ללמוד ממסירותו בכל לבבו באהבת ד' וישראל עמו, ותשוקתו העצומה לזכות את כל אשר היה ביכולתו להשפיע עליו, בין בדבריו החוצבים להבות אש בדרשותיו ובין בספריו הגדולים. כבר אמרו חז"ל אין עושין נפשות לצדיקים שדבריהם הם זכרונם, ובפרט לגאון ישראל כמותו, וראוי להתחזק ולעשות רצון צדיק, לגמור להוציא לאור את כל ספריו הגדולים, אשר עמל עליהם ביגיעה עצומה" [ש"חחות הראי"ה: עמ' 11, ובקונטרס "או נדברו יראי ד'"] (על קשרי הידידות האמיצים בין הגרא"ה קוק לגרא"ז מלצר) עמ' 31].

...עתה המתנגדים משתדלים להשכיח שם רבנו זצוק"ל, וצדקתו וקדושתו. אולם סוף סוף תתגלה האמת בכל הדרה, ולא רחוק היום שכולם יודו בגדולתו הנפלאה של מרן הרב קוק זצוק"ל, וכן של תלמידו המובהק מרן הגה"ק ר"מ חר"פ זצוק"ל – זכותם הגדולה תעמוד לנו. דבר גדול וקדוש הוא, לפנים גדולתו וקדושתו של מרן הרב זצוק"ל, וברור לי שזה מקרב את הגאולה, וברור לי אם כולם יודו בזה, לרבות ביטתו הנקייה והטהורה לגלות קדושת ישראל וארצו, שזה ממש ענין הגאולה הקרובה" (הרה"צ הגר"י זוסמן זצ"ל, מובא בספר 'ליקוטי ראי"ה' לגרמ"צ נריה זצ"ל, ח"ג עמ' 136).

"קיותי לד' שיעיר קדושת הגאון האב"ד שליט"א (=האדר"ת) אשר הוא יודע ומכיר סגולת הישיבה הק' על ידי חתנו ידיד-נפשי הרב הגאון נ"י... (נספחות לאגרות לראי"ה מס' 9).
בשבועות הבאים נמשיך ונספר על קשריו המיוחדים של הראי"ה עם הנצי"ב, והערכתו הגדולה של הנצי"ב כלפיו ככחיר תלמידי הישיבה.
[מקורות: קובץ 'מאבני המקום' חוברת יב, וספר 'שיחת אבות'].

ותורה יבקשו מפיהו

"בעזה"י יום ב' דסליחות תרע"ג.
גאון עוז עטרת תפארת ישראל וקדושו, הרב הדומה למלאך ד' צדיק יסוד עולם וקדוש ד' מכובד, מרן אדמו"ר אברהם יצחק הכהן קוק שליט"א.

אחד ש"ש גאון קדושתו בחיל ורעדה.
מפני סיבות שונות ומחלת אחי שיחי' לא עלה בידי למלא חפצי העז להביא לכבוד קדושת אדמו"ר שליט"א, את הרושם הכביר שפעל עלי נסיעתי האחרונה. רגשי הקודש של הדרושים הנישאים והנוראים, שזכיתי לשומעם הפעם, הגביהו אותי ורוממוני למעלה גבוה. כ"כ פעלו עלי להסיח דעת מכל אשר בעולם וכל העבר, עד שבשעה שבאתי לירושלים, מסיבה שלא מצאנו עגלה הלכנו רגלי, ממש שכחתי סדרי הרכיבים מכל וכל, ולולא ידידי שקדמו פני לא ידעתי אנא לילך, וכן למחר כשהלכתי לעיר בקושי גדול שב לי הזכרון בסדר הדרך. ד' יזכירי לבסס בדרך הרצויה בעיני אלוקים ואדם.

ועתה הנני מרהיב עוז בנפשי לשוח מעל לבכי את עומק ברכותי לכבוד אדמו"ר שליט"א, יכתב ויחתם הוא וכל אשר לו בספרן של צדיקים גמורים אלתר לחיים טובים, וכל משאלות לבכם מלאו לטובה וכהן קדוש כאדמו"ר יזכה לעבוד עבודתו בבית מקדש ד', ולכנס לפני ולפנים ביום הקדוש לפני הפרוכת בבית קודשי הקודשים.
עבדו הנרעש והנפחד מפחד קדושתו המנשק עפרות כפות רגליו יעקב משה חרל"פ.

היום הגיעה ההודעה לפה שהגאון רידב"ז שליט"א חולה אנוש ר"ל, והודבקו מודעות להעתיר עבורו. ראוי שגם מרן אדמו"ר שליט"א יעורר רחמים על אור התורה הזה של יכבה חי"ו, ויסלח לו כל אשר חטא נגדו".
[הד' הרים (אגרות הגר"מ חרל"פ זצ"ל לרבו הגראי"ה קוק זצ"ל) אגרת כב].

בסוד שיח

אָנִי צָרִיךְ לְדַבֵּר הַרְבֵּה אֹדוֹת עֲצָמִי. עֲנִינִי עֲצָמִיּוֹתֵי מוֹכְרָחִים לְהַתְּבַרֵּר לִי הַרְבֵּה מְאֹד. בְּהַכְנֵתִי אֶת עֲצָמִי אֶבֶן הַכֹּל, אֶת הָעוֹלָם וְאֶת הַחַיִּים, עַד הִצַּעַת הַבִּינָה לְמִקְוֵי הַחַיִּים [הראי"ה קוק, 'חדריו' (פרקים מיומנו האישי) מהדורה ג' עמ' טו].

מסוכן ונפל למשכב. בא אליו הנצי"ב זצ"ל לבקר, והוכיחו על שקידתו הבלתי מוגבלת, ואמר לו בזו הלשון: "גם אני הייתי שקדן בבחורות, וללמודי קבעתי רק שש עשרה שעות במעט לעת ולא יותר, ואף ידעתי גם לקבוע שעות לענייני הגוף: לאכילה ושתייה ושינה, ואילו אתה התמכרת כולך ללמודיך בתורה, עד כדי כך ששכחת את עצמך לגמרי". ופעם נכנס הנצי"ב ואמר לו: "כבר הגיע זמן תפילת ערבית", ור' אברהם יצחק שאל: "מה, כבר החשיך היום, כבר הגיע זמן צאת-הכוכבים...?".
שבע עשרה פעמים חזר על הש"ס, ובבקיאותו העצומה היה לעיניים ולמראה מקום לכל חבריו.

חסיד שבכהונה

על זכוכית העששית הדביק פתקה "שויתי ד' לנגדי תמיד" והייתה לנגד עיניו בשעה שהיה עוסק בתורה. וכשכמה מהבחורים התרעמו ע"ז, והביעו אי נוחות דעתם מזאת בפני ראש הישיבה, מרן הגאון הנצי"ב זצ"ל, התבטא הנצי"ב ואמר: ראויה היתה וולוז'ין לקום ולו בשביל להעמיד תלמיד זה [ונאך המקום ציין, שמרן הרב קוק זצ"ל היה מן היחידים, ואולי היחיד לגמרי, שראש הישיבה הגאון הנצי"ב זצ"ל הרשה לו להיות עטור תפילין בישיבה כל היום - עיין רמב"ם הל' תפילין פ"ד הלכה כהן].



מרן הנצי"ב מוולוז'ין

היה מופלג ביראת השמים שלו ודקדוקי מצוות במרבית הזהירות וההידור. תפילתו הייתה מיוחדת, במלוא הכוונה, ואף רוויה בדמעות. רוב היום ישב בתפילין, והתענה שובבי"ם ת"ת. מנהגו היה להחזיק בספר 'מסילת ישרים' בכיסו (בתקופה היא חיבר את הקונטרס החשוב 'קיצור מסילת ישרים').
היה מדליק נרות בחדרו בערב שבת, והדבר התפרש בעיני חבריו כחסידות מופרזת, עד כדי כך שאחד מהם הרשה לעצמו לכבות את הנרות. אך הרב עמד על דעתו והמשיך לנהוג כמנהגו. כמו כן לא למד כליל שבת לאור הנר ביחידות.
בהליכתו יום יום לישיבה, היו עיניו מושפלות, נזהר היה שלא להסתכל באשה שתודמן בדרכו. פעם הגישה לו בעלת הבית חשבון לתשלום, וחבריו עמדו על כך שהיא הפריזה בדרישתה, ושעליו להעיר לה על כך. הרב לא הסכים להכנס לדין ודברים עם בעלת הבית, באומרו: כראי לי לוותר על הסכום הנידון, ובלבד שלא לעבור על דברי התנא "אל תרבה שיחה עם האשה".

"השעות יקרות מאוד"

"כעת אין זמני נותן לי חופשה להאריך כלבבי וחפצי, כי השעות יקרות עד מאוד", כותב הראי"ה לחבר נעוריו ר' יעקב רבינוביץ' (מתקופת לימודם בלוצ'ין), שהיה בן-דודו של אביו הרב שלמה זלמן, בכ"א בטבת, פחות מחודש אחר שהגיע להיכל הישיבה. באגרת זו [שנרשפה בספר 'של הראי"ה' עמ' סא - סב], הוא אף מספר כי "הגאון הנצי"ב שליט"א הכירני ברוב כבוד ואותות אהבה וכו' וכו' ב"ה". באותו יום כתב מכתב נוסף [נדפס שם] לר' צבי הירש רבינוביץ', אף הוא בן-דודו של אביו של הראי"ה - הרב שלמה זלמן: "אני שבע רצון ומלא נחת בכל עת מפואי הנה", ואף לו הוא מודיע כי לקצר במכתב "תאלצני יקרת הזמן בוולוז'ין". ובט' באדר כתב למיועד להיות חותנו (האדר"ת): "ימליץ בעדי דוחק הזמן, כי אי-אפשר לפנות זמן לכתובת חידושי-תורה, מטרת שיעורי שהם קבועים בע"ה וראוי לתן להם חלק בראש" [נגזיר ראי"ה עמ' 23].

(הנצי"ב עצמו ידע כי את רוממות הישיבה ותהילתה סיפר חתן לחותנו האדר"ת. באגרת ששיגר אליו (כ"ח בסיון התרמ"ח, כארבעה חודשים לכהונת הרב כרבה של זויז'מל), כשהיתה הישיבה תחת איומי השלטונות הצוררים אותה, וכרעה תחת העול הכספי הכבד, הוא מבקש את עזרת האדר"ת שישפיע בדבריו לטובת הישיבה. בה הוא כותב לו:

ניתן להשיג אצלנו את החוברת "אור שלמה"

על הערצתם המופלאה של מרן פוסק הדור הגר"ש אויערבך זצ"ל (ר"י קול תורה), ואביו המקובל האלוף הגרמ"ל אויערבך זצ"ל (ר"י המקובלים 'שער השמים') כלפי הגראי"ה קוק זיע"א.

שלחו לנו את כתובתכם, ואנו נשלח לכם את החוברת.

יצא לאור הקונטרס 'סיפור מפליא לכבודה של תורה'

– סיפור מדהים בענין חשיבות החקפה על כבוד ת"ת, כפי שנרשם מפי הראי"ה קוק. הקונטרס יוצא לאור במהדורה מחודשת ומאירת עיניים, ועליו נלווים:

- אגרת השלום למרן החפץ חיים זצ"ל בענין הזהירות ממחלוקת.
- אגרת החפץ חיים לראי"ה קוק זצ"ל בענין הני"ל.
- ליקוטים, שיחות וסיפורים בחומרת המחלוקת ובשבח השלום.

לקניית הקונטרס נא להתקשר: 050-8933997.

ניתן לקרוא את העלון גם באתר:

www.yeshiva.org.il

ארגון 'אור האורות' להפצת תורתו של מרן הראי"ה קוק זיע"א, קם מתוך תחושה כי רבים האנשים שלא זכו לטעום מתורתו העמוקה והמאירה של הראי"ה קוק זיע"א, שכפי הגדרת גדולי דורו היה גאון עצום בתורה ומיוחד בצדקותו (וכפי שניתן לראות במאות המכתבים ששלחו לו כל גדולי ישראל בדורו, ביניהם: האדר"ת, הנצי"ב, החפץ חיים, הרידב"ז, החו"א, הגר"י ואף אדמו"רים רבים). אנו עדים לצמאון גובר והולך – בקרב ציבור שלומי אמוני ישראל – ללימוד תורתו הגדולה של הראי"ה קוק זיע"א, שהיה גדול המעמיקים בתורת הנסתר בדורנו, ואוהב ישראל באמת בכל לב ונפש שלא היה כדוגמתו כלל בדורותינו. ההתנגדות החריפה שהייתה כלפי הראי"ה קוק נבעה אך ורק מחוסר הכרה וידיעה את תורתו, וממילא כל מי שזכה באמת להעמיק בתורת הראי"ה קוק – ולא הסתפק בסקירה שטחית ומרפרפת – מבין כמה הדברים מאירים ועמוקים מאין כמותם. בדומה לרבותינו הקדושים הרמב"ם, הרמח"ל, הבעש"ט ורבינו נחמן מברסלב זיע"א, שאמנם סבלו במיהם מהתנגדות נוראה, אך כיום הם מקובלים אצל כל עם ישראל, כך גם מאמינים ובטוחים שבקרוב יפתחו הלבבות כולם לאורו הגדול של מרן הראי"ה קוק זיע"א.